

**ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИКООРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ
ПРИ ПІДСУМКОВОМУ ОЦІНЮВАННІ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTI
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ**

Липницька Є.О.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри господарського та адміністративного права

ДонНУ імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Лехкодух І.О.

старший викладач кафедри господарського та адміністративного права

ДонНУ імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Одним із завдань вищої юридичної освіти є підготовка фахівців спроможних кваліфіковано надавати юридичні послуги. Досягненню цієї мети сприяє забезпечення практикоорієнтованості навчання шляхом використання сучасних підходів як до викладання навчальних дисциплін (в тому числі в умовах дистанційного та змішаного навчання), так і до оцінювання рівня сформованості професійних правничих компетентностей.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань – 08 «Право», спеціальність – 081 «Право» (далі – Стандарт) вища освіта за першим (бакалаврським) рівнем спрямована на формування у здобувачів здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права з розумінням природи і змісту його основних правових інститутів, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин. Саме на досягнення цієї мети спрямовані визначені Стандартом загальні та спеціальні компетентності, а також результати навчання здобувачів юридичної освіти. Слід зазначити, що серед всіх перелічених у Стандарті результатів навчання, суттєве місце займають результати щодо праворозуміння та правозастосування, серед яких, наприклад, вміння здобувачів застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки, надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях та інші [1]. Одним зі способів

досягнення вищевказаних результатів може бути застосування практикорієнтованого підходу до навчання.

Про пріоритетність застосування такого підходу при підготовці майбутніх правників свідчать результати опитування роботодавців, які вказують, що основним недоліком чинної системи юридичної освіти є брак у випускників саме прикладних вмінь і навичок, їх невміння застосовувати на практиці набуті теоретичні знання. Зокрема, респонденти вважають, що випускники не вміють застосовувати закони на практиці, працювати з інформацією, не навчені діловодству та складанню юридичних документів (вище перелічені прогалини у підготовці вказали понад 50% респондентів) [2, с. 28, 33].

Можна погодитись з думкою професора А.Г. Бобкової, що однією з причин такого стану підготовки майбутніх правознавців є використання при оцінюванні результатів їх навчання традиційних ще з радянських часів форм контролю знань, що зводяться до прийому усних іспитів чи заліків, під час проведення яких контролюється, як правило, рівень знань здобувачів, а не їх практична підготовка [3, с. 5].

Таким чином, набувають актуальності питання використання практикоорієнтованих завдань, виконання яких дозволяє здобувачу продемонструвати рівень набутих компетентностей при підсумковому оцінюванні.

Поділ оцінювання на поточне (формувальне) та підсумкове (сумативне) є загальноприйнятим. Поточне оцінювання проводиться задля визначення динаміки формування компетентностей з метою (1) визначення рівня засвоєння опрацьованого матеріалу, (2) виявлення прогалин у знаннях, недостатнього рівня набуття певних вмінь і навичок та (3) обрання найбільш ефективних способів покращення отриманого результату (усунення прогалин у знаннях, підвищення рівня сформованості вмінь і набуття навичок) і організації подальшої взаємодії. В свою чергу підсумкове (сумативне) оцінювання зазвичай спрямоване на оцінку досягнення остаточних результатів навчання, зокрема шляхом визначення рівня сформованості професійних правничих компетентностей. При цьому вбачається,

що задля отримання інформації про реальний рівень сформованості професійних правничих компетентностей в процесі підсумкового оцінювання мають використовуватись саме практикоорієнтовані завдання.

Прикладом використання практикоорієнтованих завдань може бути досвід проведення підсумкового оцінювання з навчальних дисциплін «Екологічне право», «Земельне право», «Аграрне право» та «Господарське процесуальне право» у форматі «open book». Оскільки особливість формату «open book» проявляється у можливості під час виконання запропонованих завдань використовувати різноманітні джерела інформації (нормативно-правові акти, судову практику, підручники, наукові публікації тощо), завдання мають бути унікальними та дозволяти здобувачу вищої освіти продемонструвати набуті практичні навички (вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, аналізувати та оцінювати інформацію, робити висновки тощо), а викладачу оцінити рівень сформованості відповідних професійних правничих компетентностей.

Так під час підсумкового оцінювання з дисципліни «Екологічне право» кожен здобувач академічної групи отримує індивідуальний кейс, який включає стислий і точний виклад ситуації, що виникла між учасниками екологічних правовідносин. При цьому при розробці кейсів має застосовуватись метод case-study, який полягає в тому, що здобувачам вищої освіти пропонується осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої одночасно відображає не тільки будь-яку практичну, конкретну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, необхідних при її вирішенні [4]. Для вирішення кейсу пропонується дати відповідь на три запитання, два з яких спрямовані на праворозуміння, а третє – на правозастосування. *Приклад. 1. Назвати порядок отримання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. 2. Вказати заходи правової охорони атмосферного повітря. 3. Надати правову оцінку ситуації. Визначити види відповідальності, які будуть застосовані до правопорушника.* Варто відзначити, що побудова питань має стимулювати здобувача шукати та аналізувати положення декількох законів

та/або підзаконних актів, співставляти цю інформацію з окресленими у кейсі фактами і робити відповідні висновки щодо застосування норм права до певних правовідносин.

Отже, вирішення завдання такого типу дозволяє оцінити рівень розуміння природи та змісту основних правових інститутів та процедур національного права, особливостей їх реалізації та застосування, а також вміння здобувача здійснювати аналіз та оцінку юридичних фактів, визначати інтереси та мотиви поведінки інших осіб, приймати неупереджені, мотивовані рішення, кваліфікувати правопорушення, тобто застосовувати отримані теоретичні знання в процесі надання практичної юридичної допомоги.

Іншим прикладом може бути завдання, пов'язане з пошуком та аналізом судової практики за визначеними критеріями. Так, в рамках підсумкового оцінювання (екзамену) з дисципліни «Аграрне право» здобувачам пропонується знайти та проаналізувати судові рішення, прийняте в певний період часу (наприклад, впродовж року), стороною процесу в якому виступає певний суб'єкт аграрних правовідносин (свій для кожного варіанта) - фермерське господарство, сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарський товаровиробник, що займається рибництвом, працівник сільськогосподарського товаровиробника тощо. При цьому здійснюючи аналіз судового рішення здобувач має: 1) описати суть спору; 2) визначити вид аграрних правовідносин; 3) визначити склад учасників спірних правовідносин та їх процесуальний статус; 4) сформулювати основні тези, на яких ґрунтується судове рішення; 5) скласти перелік положень НПА, якими обґрунтовано судове рішення; 7) зробити висновки.

Завдання подібного типу дозволяють оцінити вміння здобувача вищої освіти здійснювати пошук, логічний, критичний і системний аналіз правозастосовчої практики, формулювати та аргументувати свої висновки, виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати способи їх вирішення.

Досвід використання комбінації з описаних типів практикоорієнтованих завдань при проведенні підсумкового оцінювання з навчальних дисциплін

«Екологічне право», «Земельне право», «Аграрне право» та «Господарське процесуальне право» свідчить про підвищення ефективності такого оцінювання. При цьому важливою умовою проведення такого оцінювання у форматі «open book» є обмеженість часу, яка вимагає від здобувача зосередженості безпосередньо на виконанні запропонованих завдань та сприяє підтриманню академічної доброчесності (особливо в умовах дистанційного та змішаного навчання).

Вищезазначене дозволяє зробити висновок про наступні переваги використання практикоорієнтованих завдань в процесі підсумкового оцінювання: 1) дозволяє не лише викладачеві, а й здобувачу вищої освіти, отримати інформацію про реальний рівень оволодіння професійними правничими компетентностями; 2) має для здобувача навчальний ефект, який досягається шляхом пошуку і аналізу інформації та застосування в конкретній ситуації вмінь і навичок, сформованих в результаті опанування курсу; 3) дозволяє здобувачеві отриманий досвід, який може бути використаний в майбутній професійній діяльності, та визначити напрямки подальшого професійного розвитку (сферу знань/вміння/навички, що потребують додаткової уваги); 4) сприяє підтриманню академічної доброчесності, як в умовах аудиторного, так і дистанційного чи змішаного навчання.

Література:

1. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2018 р. № 1379. *Офіційний сайт Міністерства освіти та науки України*. URL: <https://mon.gov.ua>

2. Аналітичний звіт за результатами проекту «Залучення громадськості до формування рамки кваліфікацій правничої професії шляхом проведення аналізу обсягу знань, переліку навичок і вмінь, якими має володіти випускник юридичного вищого навчального закладу, щоб відповідати вимогам сучасного ринку праці» / Козьяков С.Ю., Лилик С.В., Лилик І.В., Пирогова Д.І., Красновський О.В. К.: ВГО «Українська Асоціація Маркетингу», 2015. 131 с.

3. Бобкова А.Г. Щодо оцінювання результатів навчання здобувачів ступеня вищої освіти зі спеціальності «Право»: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю юридичного факультету Донецького національного університету Василя Стуса (18 травня 2018 р.) /

Донецький національний університет імені Василя Стуса; за заг. ред. д.ю.н. проф. А.Г. Бобкової. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 137 с.

4. Дюзельбаева Г.М., Рогалева Н.С., Татарінова О.В. Метод аналізу конкретної ситуації в професійному навчанні. URL: <https://cutt.ly/AfbPBMR>